

JAKÉ DĚTI NECHODÍ DO MATEŘSKÉ ŠKOLY?

Helena Picková

Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická,
Katedra pedagogiky a psychologie,
Studentská 1402/2, 461 17 Liberec 1, Česká Republika
e-mail: helena.pickova@tul.cz

Abstrakt

Z mnoha výzkumů vyplývá, že nejdůležitější a nejefektivnější je investovat do preprimárního vzdělávání, které představuje základ dalšího učení a snižuje nerovnosti v oblasti připravenosti na školu bez ohledu na rozdílné rodinné zázemí žáka. Příspěvek se zaměřuje na kvantitativní šetření, které zjišťuje, jaký je podíl dětí, jež nenavštěvují či jen nepravidelně navštěvují mateřskou školu v posledním roce preprimárního vzdělávání. Šetření bylo provedeno v Libereckém kraji a v souvislosti se zavedením povinného předškolního ročníku. Z provedeného výzkumu vyplývá, že zavedení povinné školní docházky do mateřské školy by se mohlo výrazně dotknout skupiny sociálně nevyloučených rodin. Jedná se tedy o významný fenomén, který je v současnosti trochu opomíjený na úkor pozornosti věnované sociálně znevýhodněným rodinám.

Keywords

Pre-primary education; Compulsory pre-school attendance; Socially disadvantaged family; Quantitative investigation.

Úvod

Preprimárním (předškolním) vzděláváním rozumíme etapu vzdělávání dětí před nástupem do základní školy. Dítě získává v tomto vzdělávacím období především sociální zkušenosti a základní poznatky o životě kolem sebe. Naše země následuje vývoj ve vyspělých zemích, ve kterých je zdůrazňována důležitost počátečního vzdělávání v kontextu celoživotního učení a ve kterých se etablovala předškolní pedagogika jako svébytný obor. V České republice je tento obor neodmyslitelně spojený se jménem docentky E. Opravilové [20], která publikovala řadu zásadních prací týkající se předškolního vzdělávání, např. [7], [1], [10], [8], [9], [11].

Česká odborná literatura, která se zabývá problematikou preprimárního vzdělávání, není i přes výše citované práce příliš rozsáhlá. Za jednu z významných položek, která přináší nové vize a komplexnější pohled do předškolní pedagogiky, lze zařadit nedávno vydanou monografii [16]. Problematice vzdělávání v mateřské škole je věnována monografie [15], připravenosti dětí k zahájení školní docházky se zabývá [18], [19], systematický přehled témat a empirických poznatků z výzkumů provedených v oblasti předškolního vzdělávání v České republice v letech 2000–2010 přináší studie [17]. Pojednání o současných potřebách, zájmech a specifických podmínkách výchovy a vzdělávání dětí předškolního věku najdeme v článku [2]. Problematice pojetí a rozvoje čtenářské pregramotnosti se věnuje studie [5]. Oba dva výše zmíněné články jsou publikované ve speciálním čísle časopisu *Pedagogická orientace* č. 4, 2014, které je celé věnováno předškolní pedagogice a lze tam tak nalézt řadu dalších odborných článků, které se věnují specifickým aspektům předškolního vzdělávání a dobře tak dokumentují současný stav poznání v oboru.

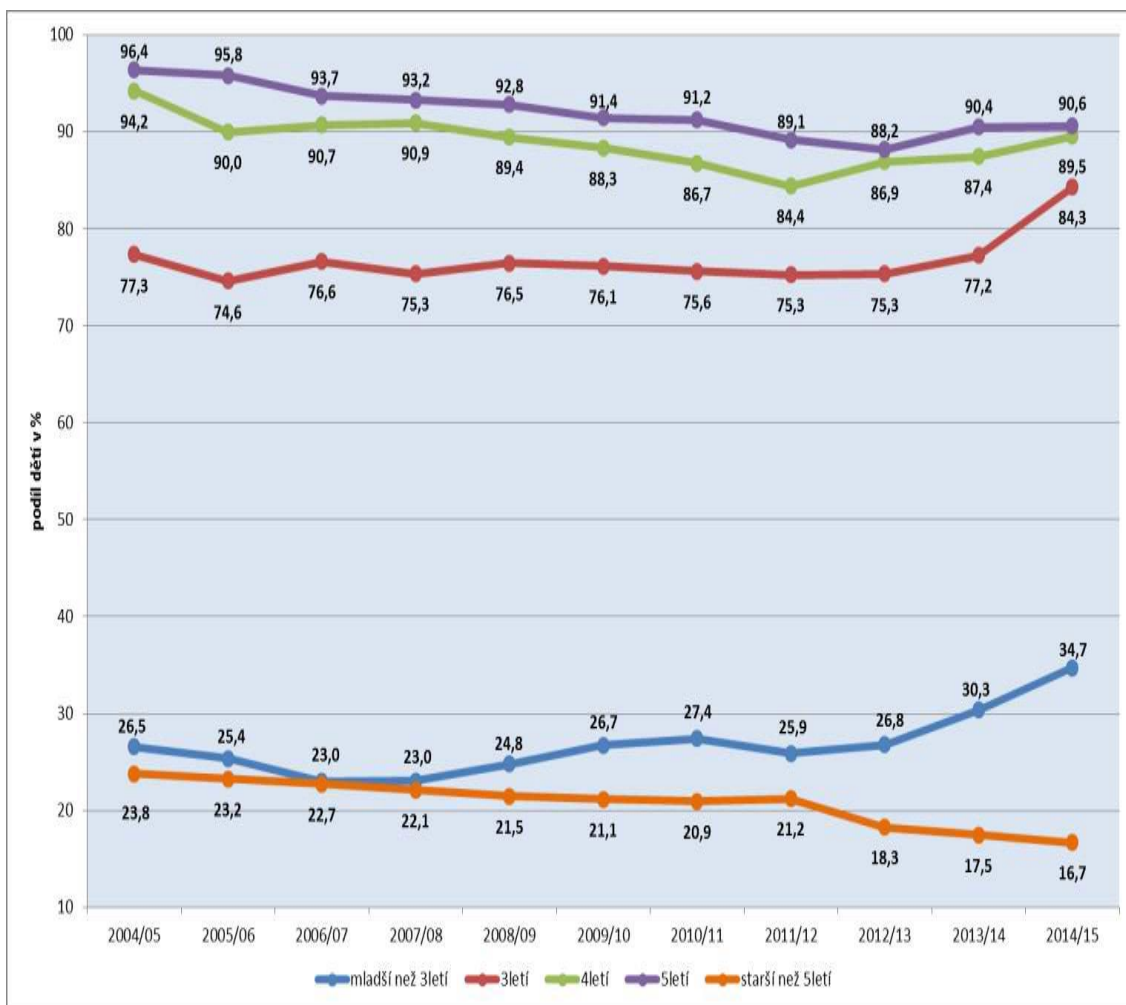
[13] dokumentuje důležitost institucionalizace předškolního vzdělávání, uvádí, že usnadňuje pozdější učení. Budeme-li proto zkoumat míru účasti na předškolním vzdělávání, lze konstatovat, že v zemích EU je zpravidla poměrně vysoká. Podle [4] se v zemích EU preprimárního vzdělávání účastní 87 % čtyřletých dětí (údaje z roku 2011). Pro srovnání v ČR byla tato míra 85 % a v zemích OECD 83 %. Počet dětí navštěvujících předškolní zařízení se většinou zvyšuje, ale mezi jednotlivými zeměmi stále zůstávají výrazné rozdíly, které souvisí s různými faktory danými historickými tradicemi v oblastech kultury či vzdělávání.

Z publikovaných údajů MŠMT vidíme vývoj míry účasti na předškolním vzdělávání jednotlivých věkových kategorií v ČR za posledních 10 let, viz graf na Obr. 1 (Fig. 1). Je z něj patrné, že pokud se zaměříme na hlavní věkovou skupinu před nástupem do základní školy, tj. na pětileté děti, tak její účast je v posledních letech nižší, než tomu bylo před deseti lety. Zřejmou příčinou byla nedostatečná kapacita MŠ: v roce 2004 bylo pětiletých necelých 90 tisíc, přičemž v roce 2014 už téměř 116 tisíc. Potvrzuje to i poměrně silná negativní korelace (Pearsonův korelační koeficient je roven $-0,78$) mezi počtem pětiletých dětí v daném roce a mírou účasti na předškolním vzdělávání této věkové skupiny. Dá se tedy očekávat, že se zvyšující kapacitou MŠ a demografickým poklesem počtu nově narozených podíl pětiletých poroste.

Institucionální předškolní vzdělávání v České republice, které zajišťují především mateřské školy, popřípadě přípravné třídy základních škol, nebylo do školního roku 2016/2017 povinné. Počínaje rokem 2017/2018 MŠMT zavádí povinný rok předškolního vzdělávání před zahájením povinné školní docházky. V souvislosti s diskuzí, která předcházela zavedení této povinnosti, najdeme v odborné literatuře a na odborných fórech řadu diskusních příspěvků, které se zabývají vhodností tohoto kroku a návazné problematice s tím spojené, například [14], [6], výsledky projektu „Kudy vede cesta“, viz [3]. Diskuze se vede především o tom, zda zavedení povinného předškolního vzdělávání pomůže dětem ze znevýhodněných skupin před vstupem do základní školy, pokud nebude provázeno dalšími opatřeními, a naopak jaké komplikace tato povinnost přinese rodinám ostatních dětí. I tento text se snaží přispět do této diskuze. Na základě analýzy dat z několika menších kvantitativních šetření přináší pohled na to, jaké děti vlastně mateřskou školu nenavštěvují.

1 Výzkumné otázky a cíle

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaké děti a z jakých rodin nenavštěvují předškolní vzdělávání v roce předcházejícímu zahájení povinné školní docházky a z jakých důvodů. Pro rozhodování o zavádění povinného předškolního ročníku je důležité vědět, do jaké míry je tato skupina, která činí ve školním roce 2014/15 přibližně 10 % populačního ročníku (viz údaje MŠMT), tvořena dobře zajištěnými rodinami, které chtějí pečovat o děti v rodině, a do jaké míry ji tvoří děti sociálně znevýhodněné. Zvolila jsem šetření pouze v Libereckém kraji, jehož výsledky by však mohly poskytnout základní vodítko v této problematice v rámci celé republiky. Je samozřejmé, že jednotlivé kraje v ČR se mezi sebou liší, mají svá specifika a tedy i podíl dětí v předškolním vzdělávání není srovnatelný. Smyslem tohoto výzkumu však není přesně zmapovat situaci v celé ČR, ale ukázat na sondě v Libereckém kraji základní atributy zkoumané problematiky, které se v nějaké míře mohou projevit v celé ČR.

Zdroj: MŠMT: Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2022, graf č.10, www.msmt.cz/file/35167_1_1/

Fig. 1: Podíly dětí navštěvujících MŠ z dané věkové skupiny (2004/05–2014/15)

V souvislosti se zavedením povinného předškolního ročníku jsem si ještě kladla otázku, jak tato povinnost dopadne na rodiny, které děti do mateřské školy posílají, ale využívají volného režimu k tomu, že je tam posílají nepravidelně z různých důvodů. Patří k nim například tyto: matka je na mateřské dovolené s mladším sourozencem, dítě často pobývá u prarodičů mimo místo bydliště, zdravotní důvody, matka je v domácnosti a chce s dítětem trávit více času. Zajímalo mě tedy, jakou část rodičů a rodin zavedení povinného předškolního ročníku nějakým způsobem omezí. Jako hranici „nedostatečné docházky“ jsem si zvolila, že dítě dochází do MŠ v průměru méně než dvakrát v týdnu.

2 Metody výzkumu

Jednotkami základního souboru, které v mém výzkumu šetřím, jsou děti v posledním roce před nástupem do školy, které nenavštěvují (nebo navštěvují jen sporadicky) mateřskou školu a které trvale žijí v Libereckém kraji. Problematickým bodem, ať budeme provádět jakékoliv šetření v této populaci dětí, je, jakým způsobem tyto jednotky výzkumu identifikovat v populaci dětí před nástupem do školy a jak je oslovit.

Zvolila jsem dvě základní strategie, aby bylo možné výsledky porovnat a zkontrolovat. V první fázi mého šetření jsem použila kvantitativní metodu výzkumu-dotazování ředitelů základních škol v Libereckém kraji (prosinec 2014) na počty žáků v prvních třídách, kteří nenavštěvovali mateřskou školu, abych si udělala základní představu o velikosti této části

populace. Spolu s tím jsem zjišťovala, kolik z nich může být považováno za žáky ze sociálně znevýhodněných rodin. Ze své vlastní dlouholeté učitelské praxe vím, že každý zkušený učitel v první třídě obvykle již během několika týdnů pozná, z jakého rodinného prostředí žák pochází. Pojem sociálně znevýhodněná rodina lze zjednodušeně vysvětlit jako rodinu, která nedostatečně podporuje své dítě ve vzdělávání, nedostatečně komunikuje se školou či se v blízkosti dítěte objevují riziková chování – různé druhy závislostí, násilí nebo případně i zneužívání. Dalším problémem při nástupu do preprimárního a následně primárního vzdělávání může být i jazyková bariéra.

Druhá strategie spočívala v průzkumu při zápisu do první třídy (leden-únor 2015) na vybraných dvaceti základních školách v Libereckém kraji, viz Obr. 2 (Fig. 2), který bych mohla charakterizovat jako skupinkový výběr, jenž spočívá v tom, že se provede nejprve výběr tzv. prvostupňových jednotek, který charakterizuje jako náhodný výběr přirozených skupin, ty již obsahují jednotky vlastního šetření, tzv. druhostupňové jednotky. Tyto skupinky se v druhé fázi již zkoumají celé, tj. jsou získávány údaje všech druhostupňových jednotek ve vybrané prvostupňové. V mém výzkumu roli prvostupňových jednotek hrají školy a úlohu druhostupňových jednotek pak zastávají žáci, kteří mají nastoupit do 1. třídy základní školy. Snahou bylo v první fázi šetření vybrat školy reprezentativním způsobem, aby odpovídaly zásadám jednoduchého kvótního výběru (přibližné respektování podílů počtu pětiletých dětí v jednotlivých okresech kraje a zastoupení škol v různých velikostních kategoriích obcí) a poté ve vybrané škole oslovit pokud možno všechny rodiče, kteří přijdou se svými dětmi k zápisu. Konkrétně průzkum zahrnoval jednoduché šetření pro rodiče, ve kterém byli žádáni o zodpovězení následující otázky:

Jak často navštěvuje vaše dítě mateřskou školu?

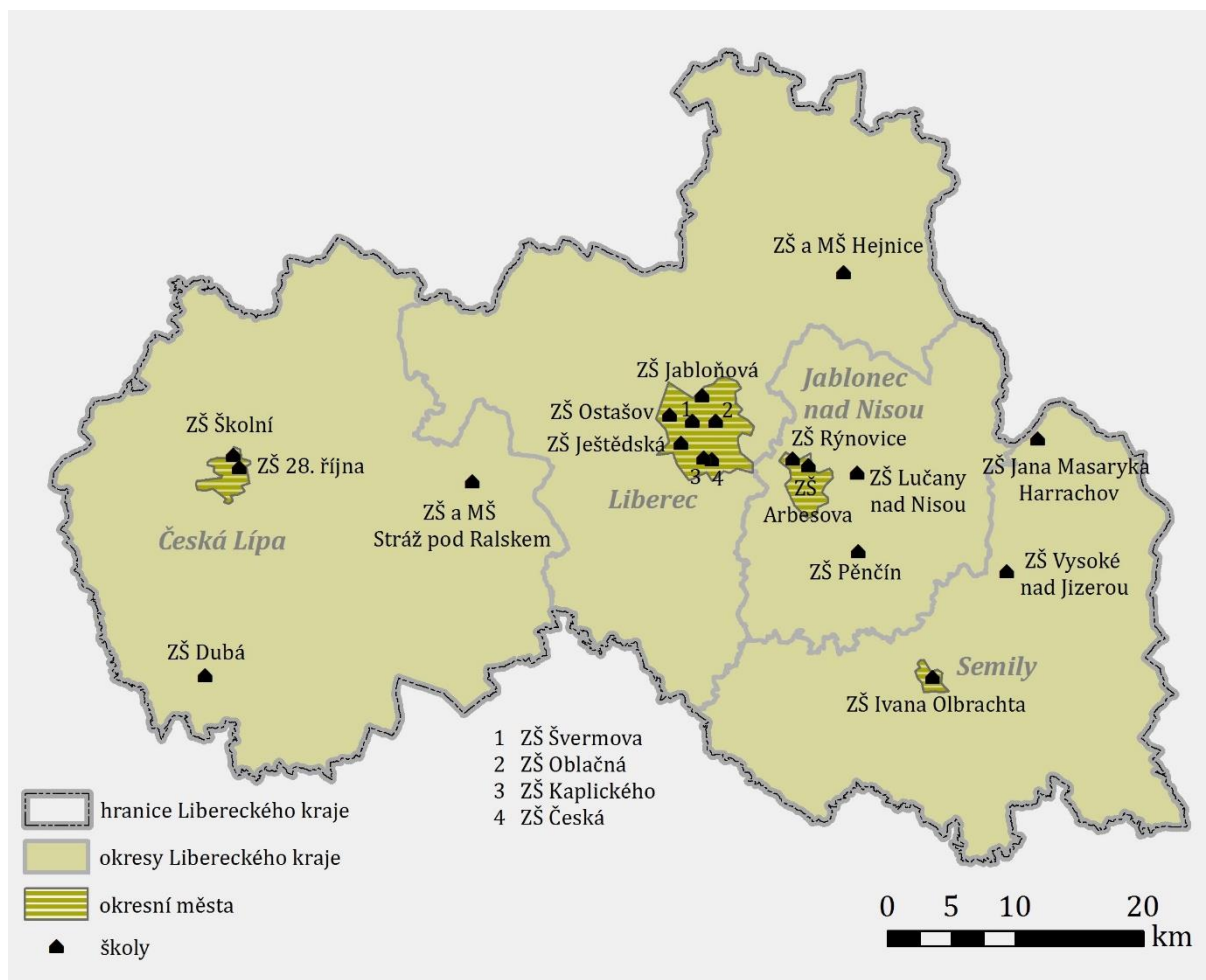
- a) 4-5 dnů týdně,
- b) 2-3 dny týdně,
- c) 1 x týdně,
- d) méně často nebo velmi nepravidelně,
- e) není přihlášeno do MŠ.

Pokud Vaše odpověď na předcházející otázku byla c), d) nebo e) rádi bychom Vás přizvali k dalšímu výzkumu ...

Sedm rodin, které odpověděly c), d) nebo e) a které souhlasily s dalším výzkumem, bylo dále podrobeno kvalitativnímu šetření formou polostrukturovaného rozhovoru, který se týkal především důvodů nenavštěvování mateřské školy, způsobů péče o rozvoj dětí v rodině, postoje rodiny k volbě základní školy a názorů rodičů na návrh povinného předškolního vzdělávání. V této stati využívám poznatky ze dvou provedených kvalitativních šetření, analýza kvalitativních dat je diskutována v [12].

3 Výsledky

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, provedla jsem šetření v prvních třídách základních škol Libereckého kraje ve školním roce 2014/15. Podařilo se mi získat údaje z nadpolovičního počtu ZŠ v kraji, které navštěvuje téměř 50 % celkového počtu všech žáků v prvních třídách. Z nich vyplývá, že 96,1 % z těchto žáků navštěvovalo mateřské školy. Pokud uvažujeme, že jde o reprezentativní vzorek škol, což v tomto případě je vzhledem k rozsahu šetření možné, pak můžeme zkonstruovat intervalový odhad podílu žáků, kteří navštěvovali mateřskou školu v roce 2013/2014 v Libereckém kraji. Pro naše data vychází 95% intervalový odhad (95,3 %, 96,9 %) a 99% intervalový odhad (95,0 %, 97,2 %).

Zdroj: ArcČR 500 (2013): Digitální geografické databáze, verze 3.1. ARCDATA PRAHA, Praha. Zpracováno v programu OCAD 11.

Fig. 2: Přehled základních škol v Libereckém kraji, ve kterých byl prováděn průzkum při zápisu do první třídy (leden-únor 2015).

Pokud bychom tato čísla srovnávali s údajem o podílu pětiletých dětí navštěvujících MŠ v ČR, viz Obr. 1 (Fig. 1), pak bychom mohli konstatovat, že podíl žáků navštěvujících poslední ročník mateřské školy je v Libereckém kraji s velkou pravděpodobností vyšší než republikový průměr. Uvědomme si však, že přímé srovnání není zcela korektní, neboť návštěvnost pětileté populace není totéž jako sledování populace před nástupem do školy, což bylo předmětem našeho zjišťování. Na druhé straně podíly pětiletých a šest a víceletých dětí navštěvujících MŠ zůstával v ČR v posledních třech zkoumaných letech (školní roky 2012/13 až 2014/15) poměrně stabilní, viz Obr. 1 (Fig. 1). Maximální rozdíl je menší než 2,5 procentních bodů, takže toto srovnání má jistý smysl.

Při podrobnějším rozboru v jednotlivých okresech Libereckého kraje však nalézáme výrazné rozdíly, jak ukazuje tabulka 1.

Tab. 1: Účast žáků v posledním roce předškolního vzdělávání, okresy Libereckého kraje

Okres	Zjištěný podíl žáků 1. tříd, kteří navštěvovali MŠ [%]	95% intervalový odhad podílu žáků celé populace [%]
Liberec	95,2	(93,7, 96,7)
Jablonec n. N.	94,9	(93,2, 96,7)
Semily	99,4	(98,7, 100,0)
Česká Lípa	97,2	(95,5, 98,9)

Zdroj: Výsledky vlastního šetření

Při podrobnějším rozboru zjistíme, že návratnost údajů z jednotlivých škol byla výrazně nižší u semilského a českolipského okresu. Také zastoupení jednotlivých typů škol v těchto okresech není tak reprezentativní vzhledem k reálné situaci jako v případě libereckého a jabloneckého okresu. Řada škol právě z libereckého a jabloneckého okresu je vzhledem k blízkosti „zvyklá“ spolupracovat a komunikovat s Technickou univerzitou v Liberci (Fakultou přírodovědně-humanitní a pedagogickou) a domnívám se proto, že je patrně v těchto okresech větší ochota participovat i na tomto šetření.

V dalším textu se proto zaměřím především na tyto dva okresy. Jak bylo zmíněno již výše, v těchto okresech jsou „dobře“ zastoupeny jednotlivé typy škol včetně základních škol dříve praktických, což je důležitý aspekt při odhadu podílu dětí s nízkým socio-ekonomickým statutem z těch, co nenavštěvovaly mateřskou školu. Ze zjištěných údajů vyplývá, že tento podíl činí 17,8 %. Ze získaných dat také můžeme zkonstruovat 95% intervalový odhad pro tento podíl v celé populaci a dostaneme (9,0 %, 26,6 %). Vzhledem k tomu, že odhadovaný podíl dětí v okrese Jablonec n. N a Liberec, které nenavštěvovaly mateřskou školu před nástupem do základní školy, již poměrně dobře koresponduje se situací v ČR, viz Obr. 1 (Fig. 1), rok 2014/15, využijeme zjištění o podílu těch, kteří pochází z rodin s nižším socio-ekonomickým statutem v okresech Jablonec a Liberec, k vytvoření přibližné představy o situaci v ČR. Obecně bychom tak mohli konstatovat, že větší část dětí, které nenavštěvují MŠ, nejsou děti ze sociálně vyloučených skupin. Pokud si klademe otázky ohledně důvodů neúčasti na předškolním vzdělávání, především v souvislosti se zavedením povinné docházky do mateřských škol, pak je zajímavé a potřebné se zaměřit ve velké míře i na důvody neúčasti u rodin s obvyklým socio-ekonomickým statutem¹.

Jestliže hovoříme o zavedení povinné předškolní docházky a zejména o tom, jaké části populace se tato povinnost dotkne, pak nesmíme zapomenout na děti, které jsou sice zapsány do mateřské školy, ale dochází tam nepravidelně.

Těmito aspekty jsem se zabývala ve druhé fázi mého výzkumu popsaného v předcházející kapitole, tj. šetřením na vybraných základních školách u zápisů do prvních tříd, kdy toto šetření bylo již provedeno pouze na vzorku cca 10 % budoucích prvňáčků. Vyplývá z něj, že mateřské školy navštěvovalo naprosto pravidelně 96,0 % dětí, přičemž 95% intervalový odhad tohoto podílu je (94,2 %, 97,8 %), a 3,1 % dětí nepravidelně, tj. příslušný intervalový odhad je (1,4 %, 4,7 %).

Závěr

Předkládaný výzkum se týkal účasti na předškolním vzdělávání. Z výše uvedených čísel je zřejmé, že míra účasti na tomto vzdělávání je v Libereckém kraji vysoká podobně jako v ČR (viz údaje MŠMT) a na první pohled by se tak zdálo, že zavedení povinné docházky do

¹ Obvyklým socioekonomickým statutem rodiny rozumíme rodinné prostředí, které je determinované vnitřní stabilitou rodiny, vzděláním rodičů, hodnotovou orientací, problematikou zaměstnanosti rodičů, materiálními podmínkami pro přípravu dětí do školy a pro zájmovou činnost

mateřských škol, nezpůsobí výrazné problémy především s ohledem na jisté rozšiřování kapacit MŠ v posledních letech na straně jedné a do budoucna příchodu již populačně slabších ročníků na straně druhé (viz údaje o počtu obyvatel v ČR, ČSÚ).

Jako významnější problém se v tomto ohledu zmiňují především děti pocházející z rodin s nízkým socio-ekonomickým statutem, pro které je třeba docházku zajistit (např. Smolíková [14]). Z mého šetření vyplývá, že se však v Libereckém kraji nejedná o převažující skupinu dětí, které do mateřské školy nedocházejí. Pokud je v současné populaci v ČR cca 110 tisíc předškoláků a při její zhruba 91% účasti na předškolním vzdělávání, viz např. Obr. 1 (Fig. 1), potom z výsledků a odhadů šetření provedeného v Libereckém kraji vztáženého na celou republiku (oprávněnost této přibližné generalizace byla diskutována v předcházející kapitole) by vyplývalo, že by šlo přibližně o 1,6 % z celkové populace, tj. cca 1750 dětí. Pokud budeme uvažovat rozpětí dané intervalovým odhadem, jedná se o skupinu o velikosti 900 až 2650 sociálně znevýhodněných dětí, které nechodí do mateřské školy. Má zjištění tedy poměrně dobře odpovídají odhadu 1500 dětí, který prezentovaly společnosti Tady a teď a Demografické informační centrum v rámci řešení projektu „Kudy vede cesta“, viz www.kudyvedecesta.cz, který probíhal od 1. 7. 2013 do 30. 6. 2015 a byl prováděn na území celé ČR, viz [3]. To mne vede k závěru, že přestože jsem šetření prováděla pouze v Libereckém kraji, lze ale základní směry přibližně zobecnit i na celou populaci v ČR.

Z výše uvedených výsledků by pak vyplývalo, že dětí s obvyklým socio-ekonomickým statutem, které nechodí do mateřské školy, bude v kontextu ČR cca 7,5 %, což je přibližně 8250. Vzhledem k tomu, že z mých dalších průzkumů, které by jistě bylo potřebné z pohledu odhadu velikosti dotčené populace zpřesnit, vyplývá, že dalších až cca 5 % může docházet do mateřské školy nepravidelně, tj., jedná se tedy o dalších cca 5500 dětí. Zavedení povinné školní docházky se tak může výrazně dotknout skupiny téměř 14 000 sociálně nevytvořených rodin. Jedná se tedy o významné hledisko v daném kontextu, které je však možná trochu opomíjeno na úkor pozornosti věnované sociálně-znevýhodněným rodinám. Moje sonda v Libereckém kraji odhalila, že důvody neúčasti jsou velmi rozmanité a že typy rodin, jejichž děti nenavštěvují mateřskou školu, jsou velmi různorodé.

Je proto potřebné zaměřit výzkumný zájem i do této populace rodin, studovat ji a především hledat důvody nenavštěvování mateřských škol. Dá se očekávat, že se nebude jednat o homogenní populaci, což ostatně potvrzují i mé poznatky z výzkumu uskutečněného na malém vzorku takových rodin.

Zavedená povinná docházka do mateřských škol tak představuje výrazný zásah do fungování života mnoha rodin, pro které je důležitý rozvoj a výchova dětí v preprimárním vzdělávání právě uvnitř rodin bez institucionální účasti a domnívám se, že je proto nutné velmi pečlivě vyhodnotit dopady tohoto rozhodnutí. Nelze přitom věnovat pozornost, jak jsem se již uváděla, jen začleňování dětí ze sociálně slabých rodin, jak se často děje, ale také mnohem početnější skupině rodin se standardním socio-ekonomickým statutem.

Poděkování

Tento text byl připraven s podporou projektu GA ČR: „16-10057S“ financovaného Grantovou agenturou České republiky.

Literatura

- [1] DOSTÁL, A.; OPRAVILOVÁ, E.: *Úvod do předškolní pedagogiky*. SNTL, Praha. 1985.

- [2] HELUS, Z.: K psychologii láskyplného vztahu: pedagogické inspirace se zaměřením na předškolní výchovu. *Pedagogická orientace*. 2014, Vol. 24, Issue 4, pp. 468–487. ISSN 1805-9511. DOI: [10.5817/PedOr2014-4-468](https://doi.org/10.5817/PedOr2014-4-468)
- [3] HŮLE, D. a kol.: *Zavedení povinného posledního roku předškolního vzdělávání před zahájením školní docházky*. (Studie proveditelnosti). Společnost Tedy a teď, o.p.s a Demografické informační centrum, o. s., Plzeň, 2015.
- [4] KLEŇHOVÁ, M.: *České školství v mezinárodním srovnání Česká republika v indikátorech OECD, resp. v indikátorech publikace Education at a Glance 2013*, ÚIV, Praha, 2013. ISBN 978-80-211-0604-8.
- [5] KROPÁČKOVÁ, J.; WILDOVÁ, R.; KUCHARSKÁ, A.: Pojetí a rozvoj čtenářské pregramotnosti v předškolním období. *Pedagogická orientace*. 2014, Vol. 24, Issue. 4, pp. 488–509. ISSN 1805-9511. DOI: [10.5817/PedOr2014-4-488](https://doi.org/10.5817/PedOr2014-4-488)
- [6] LÁNSKÁ, K.: Povinná předškolní docházka s sebou přináší řadu otázek. *Zvoní*. 2015, Vol. 3, Issue 6, pp. 3–5.
- [7] OPRAVILOVÁ, E.: *Základní problémy předškolní výchovy*. SNTL, Praha, 1983.
- [8] OPRAVILOVÁ, E.: Pojetí, smysl a základní orientace předškolní výchovy. In: Kolláriková, Z.; Pupala, B. (eds.), *Předškolní a primární pedagogika*. Portál, Praha, 2001, pp. 123–140. ISBN 80-7028-289-4.
- [9] OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V.: *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Portál, Praha, 2003. ISBN 80-7178-847-3.
- [10] OPRAVILOVÁ, E., KROPÁČKOVÁ, J.: *Studijní texty k předškolní pedagogice s úvodem do pedagogiky*. Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha, 2000. ISBN 80-7290-251-2.
- [11] OPRAVILOVÁ, E.: Počátky české teorie předškolní výchovy. *Poradce ředitelky mateřské školy*. 2013, Vol. 2, Issue 5, pp. 18–21. ISSN 1804-9745.
- [12] PICKOVÁ, H.: Proč moje děti nechodí do mateřské školy. Přístup rodičů, jejichž rozhodování neomezuje socioekonomické znevýhodnění. *Orbis Scholae*. 2017, Vol. 11, Issue 3, v tisku. ISSN 1802-4637.
- [13] SCHÜTZ, G.: Does the Quality of Pre-primary Education Pay Off in Secondary School? An International Comparison Using PISA 2003. *Ifo Working Paper*. 2009, No. 68, 58 pp., Ifo Institute for Economic Research at the University of Munich.
- [14] SMOLÍKOVÁ, K.: Výsledky diskuse k zavedení povinného předškolního vzdělávání v ČR. *Metodický portál: Články*. ISSN 1802-478-508. [online]. Updated 2010-03-22. Dostupný z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/8065/VYSLEDKY-DISKUSE-K-ZAVEDENI-POVINNEHO-PREDSKOLNIHO-VZDELAVANI-V-CR.html>
- [15] SVOBODOVÁ, E. a kol.: *Vzdělávání v MŠ*. Portál, Praha, Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.
- [16] SYSLOVÁ, Z.; BORKOVCOVÁ, I.; PRŮCHA, J.: *Péče a vzdělávání v raném věku*. Wolters Kluwer ČR, a.s., Praha, 2014. ISBN 978-80-7478-354-8.
- [17] SYSLOVÁ, Z.; NAJVAROVÁ, V.: Předškolní vzdělávání v České republice pohledem pedagogického výzkumu. *Pedagogická orientace*. 2012, Vol. 22, Issue 4, pp. 490–515. ISSN 1805-9511. DOI: [10.5817/PedOr2012-4-490](https://doi.org/10.5817/PedOr2012-4-490)

- [18] ŠMELOVÁ, E.: *Mateřská škola – Teorie a praxe I*. PedF UP, Olomouc, 2006. ISBN 978-80-244-0945-8.
- [19] ŠMELOVÁ, E., SOURALOVÁ, E.: Přípravenost dětí k zahájení školní docházky v kontextu předškolního kurikula. In: *Edukacja Elementarna – wyzwania, konteksty, dylematy*. Akademia im. Jana Długosza w Czenstochowie, Czenstochowa, 2010, pp. 9–18. ISBN 978-83-7455-136-6.
- [20] UHLÍŘOVÁ, J.: Laudatio k 80. narozeninám doc. PhDr. Evy Opravilové, CSc. *Pedagogická orientace*. 2014, Vol. 24, Issue 4, pp. 619–626. ISSN 1805-9511.

WHOSE CHILDREN DO NOT ATTEND KINDERGARTEN?

Many studies have shown that investment in pre-primary education is considered to be important and effective above all. The paper focuses on a quantitative survey that identifies the percentage of children who do not attend or only irregularly attend the kindergarten in the last year of pre-primary education. The research was carried out in the Liberec region in connection with the introduction of compulsory pre-school education. It shows that the introduction of compulsory pre-school attendance could significantly affect the group of socially non-excluded families. Therefore, it is a significant phenomenon, which is currently a bit neglected at the expense of the attention paid to socially disadvantaged families.

WELCHE KINDER DEN KINDERGARTEN NICHT BESUCHEN?

Wie die aktuellen Forschungen reichlich belegen, sind die Investitionen in die Vorschulbildung allgemein vor allem als effektiv zu bewerten, weil aktiver Vorschulbesuch bei den Kindern spätere Lernungleichheiten eliminieren soll und ihre Schulreife unterstützen soll, insbesondere bei den sozio-kulturell benachteiligten Kindern. Der folgende Beitrag bringt die Ergebnisse quantitativer Untersuchungen vor, die belegen, wie hoch der Anteil der Kinder im Kreisgebiet Liberec ist, welche gar nicht oder nur unregelmässig im Vorschuljahr den Kindergarten besuchen. Die Forschungsergebnisse weiterhin zeigen, dass der Kindergartenvorschulbesuch, der aktuell in der Tschechischen Republik als obligatorisch eingeführt wurde, nicht nur für die Kinder aus sozio-kulturell benachteiligten Familien seinen positiven Wert hat, wie man erwartete und darauf zielte, sondern auch für sonstige Familien einen deutlichen Wechsel in ihrem sozialen Leben bedeutet, was man eher nicht erwartete.

JAKIE DZIECI NIE UCZĘSZCZAJĄ DO PRZEDSZKOLA?

Wyniki wielu badań wskazują, że najważniejsze i najbardziej skuteczne jest inwestowanie w edukację przedszkolną, stanowiącą podstawę dla opanowania zdolności uczenia się i zmniejszenia dysproporcji w przygotowaniu do szkoły, niezależnie od różnych sytuacji rodzinnych uczniów. Niniejszy artykuł skupia się na badaniach ilościowych, określających procentowo liczby dzieci, które nie uczęszczają do przedszkola w ogóle lub uczęszczają jedynie nieregularnie w ostatnim roku edukacji przedszkolnej. Badania zostały przeprowadzone na terenie kraju libereckiego w związku z wprowadzeniem obowiązkowej rocznej edukacji przedszkolnej. Z badań wynika, że wprowadzenie obowiązku nauczania w przedszkolu może znacząco wpłynąć na grupę niewykluczonych społecznie rodzin. Jest to znaczące zjawisko, które obecnie jest co nieco zaniebywane, ze względu na uwagę poświęcaną rodzinom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji społecznej.